

Geen plaats voor mensenhandel, wel voor kinderrechten

Tien tips voor de aanpak van uitbuiting van
minderjarigen in uw gemeente

Gids voor gemeenten

Karin Kloosterboer
Joost van Ballegooijen

Hart voor Kinderrechten

Geen plaats voor mensenhandel,

wel voor kinderrechten

Tien tips voor de aanpak van uitbuiting van minderjarigen in uw gemeente

Gids voor gemeenten

Defence for Children – ECPAT

Karin Kloosterboer
Joost van Ballegooijen

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleelvoudigd (waaronder het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

© Defence for Children – ECPAT | Juli 2023

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	8
2.	Mensenhandel, kinderen en hun rechten	11
3.	Tien tips voor kinderrechten in het gemeentelijk mensenhandelbeleid	15

voorwoord

Mensenhandel: beleid in uw gemeente

Deze gids is bedoeld voor gemeenten. Hopelijk stimuleert het u en uw gemeente om in uw mensenhandelbeleid en -aanpak bijzondere aandacht te geven aan kinderen en jongeren die slachtoffer zijn van uitbuitingspraktijken. Oftewel mensenhandel met de focus op seksuele uitbuiting van minderjarigen. We beschrijven zo kort en krachtig mogelijk wat u daaraan kunt doen en geven tien tips. Er is nog veel meer over te zeggen en te schrijven, maar we hopen dat dit u alvast aanzet tot actie.

Wilt u advies op maat? Neem dan contact met ons op via info@defenceforchildren.nl

“Ik werd van huis naar huis gebracht en tussendoor werd ik in een huis opgesloten en was alleen maar aan de drugs. Zo ging het een tijdje door. Ik weet niet hoe lang ik bij die pooiers was. Ik was helemaal onder invloed van drugs. Alles was vaag.” (Ex-slachtoffer)

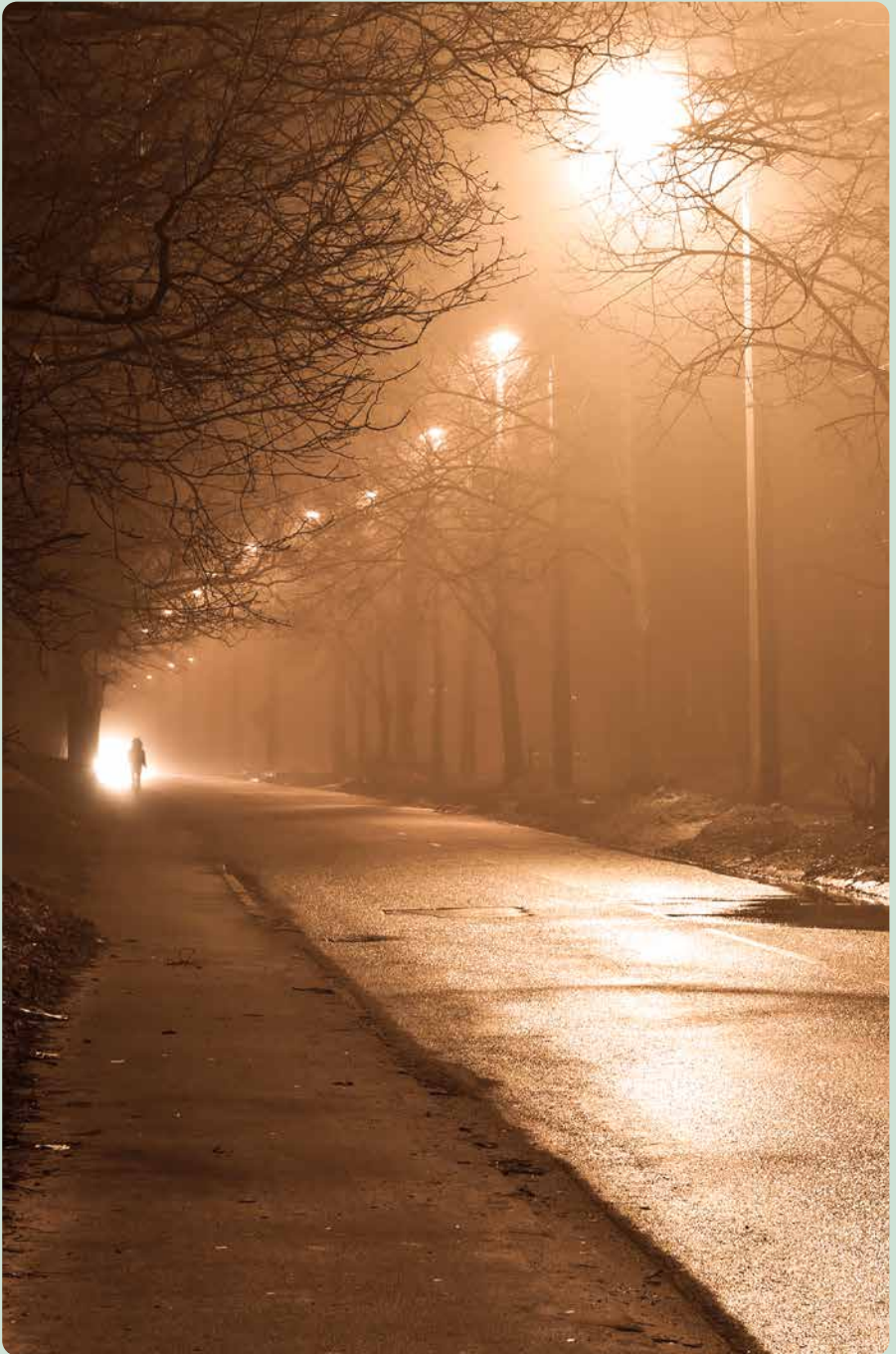
“Pas als je er zelf achter komt, dan kun je geholpen worden.” (Ex-slachtoffer)

“Ik denk dat de eerste stap moet zijn: de erkenning dat haar iets is aangedaan. Die stap wordt vaak overgeslagen. Als je kijkt naar het kind dan kijk je eigenlijk alleen naar het kind met problemen. En niet naar het individu als slachtoffer.” (Deskundige)

“In het begin zat onze dochter onder de blauwe plekken, ze was zichzelf niet meer, had last van woede-uitbarstingen en als we vroegen hoe ze aan die blauwe plekken kwam, dan werd ze boos en zei, dat ze dat niet wist... We dachten eerst aan leukemie, hebben haar medisch laten onderzoeken, maar daar kwam niets uit.” (Moeder)

“Uitbuiting gebeurt overal en er zijn vaak verschillende gemeenten bij betrokken: Het meisje komt uit gemeente A, de dader uit B, het meisje zit op school in gemeente C, de uitbuiting gebeurt in D, het vervoer via de taxi verloopt vanuit gemeente E.” (Deskundige)

Enkele citaten uit [Help!, ook na mijn 18de.](#)

1. Inleiding

Vanaf 2022 moet iedere gemeente in Nederland een duidelijk en geborgd beleid hebben voor de aanpak van mensenhandel. Dat is afgesproken in het [Interbestuurlijk Programma](#) en het programma [Samen Tegen Mensenhandel](#).

Als het goed is heeft uw gemeente mensenhandelbeleid. Mogelijk is dat beleid heel breed: het gaat over seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting en arbeidsuitbuiting, over meerderjarigen en minderjarigen, over opsporing, vervolging en preventie, over hulp aan slachtoffers en wat te doen met daders, over ondermijning, over de effecten op de samenleving. En ga zo maar door.

De meeste gemeenten formuleren als missie dat ze slachtoffers van mensenhandel te hulp willen komen en mensenhandel actief willen bestrijden en daar hebben ze dan verschillende actiepunten, doelen en pijlers voor. Meestal in drie delen: 1. preventie en voorlichting, 2. bescherming van slachtoffers, 3. verstoren en stoppen van de mensenhandel. De VNG heeft verschillende [instrumenten](#) om gemeenten daarbij te ondersteunen.

Vaak is er te weinig aandacht voor kinderen en jongeren in het brede mensenhandelbeleid. Dat wordt nog versterkt door het feit dat we liever niet denken aan mensenhandel, uitbuiting in combinatie met minderjarigen. Het is te akelig ons er iets bij voor te stellen en we zien het (ook liever) niet. Of we vergeten dat pubers ook kinderen zijn.

Toch zijn er verschillende goede redenen wél speciale aandacht voor kinderen en jongeren te hebben in uw gemeentelijke aanpak van mensenhandel:

- Minderjarigen zijn bovengemiddeld vaak slachtoffer (of dader) van uitbuiting.
- Minderjarigen zijn door hun leeftijd en afhankelijkheid extra kwetsbaar.
- Het is niet voor niks dat er kinderrechten zijn om minderjarigen extra te [beschermen](#).

In deze gids nemen we u mee langs enkele cruciale punten die u in uw gemeente moet organiseren om te zorgen dat kinderen en jongeren de juiste aandacht krijgen in uw mensenhandelaanpak. Daarmee zoomen we

vooral in op seksuele – en de samenhang met criminele – uitbuiting van kinderen en jongeren. De genoemde suggesties helpen ook bij de aanpak van en aandacht voor andere vormen van uitbuiting. Ze komen voort uit verschillende contacten en projecten van Defence for Children met Nederlandse gemeenten over dit thema.

Seksuele - en criminele - uitbuiting van minderjarigen

Sylvia is 15. Ze heeft seks met drie mannen per dag. Niet omdat ze dat wil, maar omdat ze daartoe gedwongen wordt en zo haar drugs 'terugverdiend'.

De bijna 18-jarige Nuria wordt al ruim een jaar bedreigd met geweld tegen haar en haar ouders. Ze moet iedere avond seksuele handelingen verrichten, off- en online. Ze zit verstrikt in een netwerk en ziet geen mogelijkheid daaruit te ontsnappen.

John is 14. Hij heeft naaktfoto's gestuurd aan iemand die hij vertrouwde. Nu moet hij zijn bankrekening 'uitlenen' anders worden zijn foto's openbaar gemaakt.

Als Dorian (17) geen meisjes ronselt (om seks te hebben met mannen) dan weet hij dat hij het niet overleeft.

Drempels

Gedurende de lopende projecten en de gesprekken over mensenhandel kwam regelmatig naar voren dat mensen op verschillende momenten in de keten drempels ervaren:

- Voor slachtoffers om hulp te zoeken en te praten over hun ervaring.
- Voor de maatschappij/professionals om melding te maken van een (signaal van) situatie.
- Voor professionals om elkaar te vinden en te benaderen voor hulp of samenwerking.

Het is voor organisaties een uitdaging deze drempels te verlagen of weg te nemen. Daarnaast is het zeer zinvol te weten welke rol men speelt in de samenwerkingsketen. Uitgangspunt daarbij moet zijn dat een signaal op de juiste plek terechtkomt, zodat er adequaat gereageerd kan worden in de vorm van opsporing en/of zorg.

drempels voor slachtoffers en professionals

2. Mensenhandel, kinderen en hun rechten

Kinderen en jongeren

Minderjarigen zijn een speciale ‘doelgroep’ als we het hebben over mensenhandel. Ze zijn op verschillende manieren kwetsbaarder dan volwassenen en per definitie afhankelijk van anderen, zoals hun ouders. Ze zijn nog volop in ontwikkeling, bezig hun eigen identiteit te vormen, de wereld aan het ontdekken, vaak met wat korte termijn uitzichten, sommigen hebben behoefte aan aandacht, zijn onzeker, hebben nog niet veel ervaring, kunnen verleidingen (zoals snel geld verdienen) niet goed weerstaan, etc.

Uit [onderzoek](#) blijkt steeds opnieuw dat juist kinderen en jongeren vaak slachtoffer worden van seksuele uitbuiting, voor zover zij zichtbaar zijn. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen kinderen constateert dat met name 15-17-jarigen seksueel geweld en intimidatie meemaken en vaak opnieuw slachtoffer worden. De gevolgen hiervan laten zich langdurig gelden.

Hoezo kinderrechten?

Naast mensenrechten die voor ieder mens gelden, dus ook voor kinderen, zijn er kinderrechten. Nederland moet zich hieraan houden want ondertekende het Internationaal [Verdrag inzake de Rechten van het Kind](#), van de Verenigde Naties in 1989 (hierna Kinderrechtenverdrag). Het verdrag gaat boven nationale wet- en regelgeving. Gemeentelijk beleid moet hier dus op aansluiten.

Het Kinderrechtenverdrag is zeer expliciet over de bescherming van kinderen die slachtoffer worden van uitbuiting:

- Zo moet alles in het werk worden gesteld om kinderen en hun ouders te beschermen, te helpen en te ondersteunen als ze slachtoffer zijn. En te voorkomen dat dat gebeurt.
- Zowel bij de hulpverlening als in het strafproces moet het belang van het minderjarige slachtoffer voorop staan.
- Gemeenten en andere overheden worden opgeroepen hiervoor te zorgen; het Kinderrechtenverdrag richt zich rechtstreeks tot ons allemaal.

Kinderrechten in het kort

Natuurlijk is het fijn als u binnen uw gemeente alles afweet van kinderrechten. Toch is dit niet bij iedere gemeente het geval. Als u uw

mensenhandelbeleid beter ‘kinderrechtenproof’ wilt maken, helpt het als u weet waar u [informatie](#) kunt vinden en de belangrijkste elementen in uw gemeentelijke beleid en praktijk verwerkt. Uiteraard helpen wij van [Defence for Children - ECPAT](#) u hier graag bij.

[Artikel 1](#) maakt duidelijk dat kinderrechten voor iedereen tot 18 jaar gelden.

[Artikel 3](#) van het Kinderrechtenverdrag bepaalt dat het belang van het kind altijd een eerste overweging moet zijn bij beslissingen over een kind. Dat geldt voor iedereen en altijd. Bij een onderwerp als mensenhandel kunnen er verschillende belangen zijn en die kunnen elkaar soms tegenspreken. Zo kan het belang een dader in zijn kraag te grijpen en te berechten op gespannen voet komen met het belang onmiddellijk in te grijpen zodat het slachtoffer gered en geholpen kan worden. Het Kinderrechtenverdrag bepaalt bij dit soort dilemma’s dat hetgeen het beste is voor het kind in kwestie moet prevaleren.

Kinderrechten gelden voor ieder kind in Nederland. Ongeacht of een minderjarige heel jong is of al iets ouder, of het zich onmogelijk gedraagt, of het wel of geen hulp accepteert of uit welk gezin hij/zij komt. Ook kinderen zonder verblijfsstatus – zoals uitgeprocedeerde asielzoekerskinderen – hebben dezelfde rechten op bescherming, hulp, onderwijs en alle andere rechten. Er mag dus geen onderscheid gemaakt worden, zo bepaalt [artikel 2](#) van het Kinderrechtenverdrag.

Andere belangrijke rechten in dit verband:

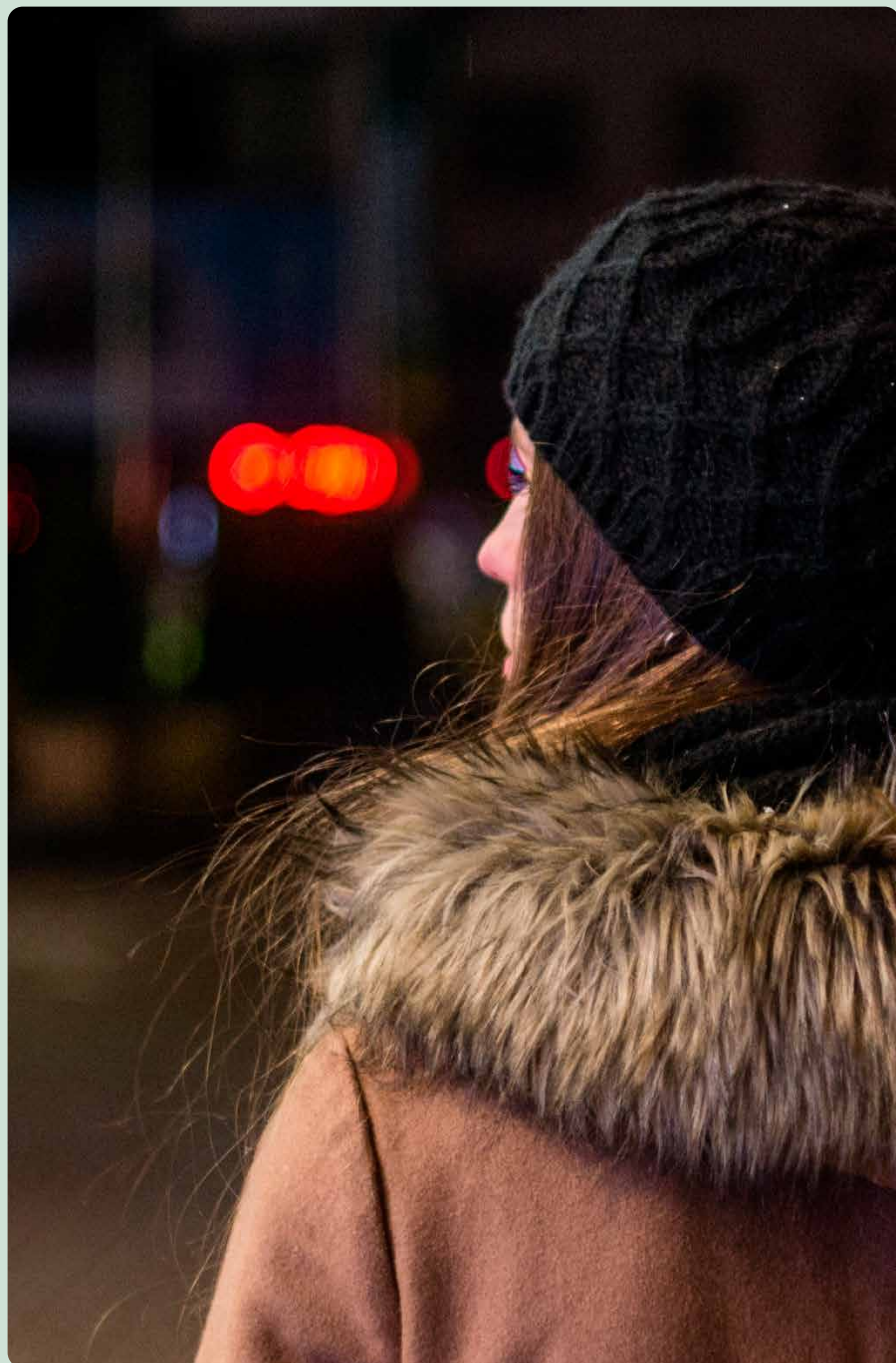
- Ouders zijn altijd eerstverantwoordelijk, maar als zij hun taken niet kunnen uitvoeren moet de overheid een stap naar voren doen ([art. 5](#) en [art. 18](#)).
- De mening van het kind moet worden meegenomen in beslissingen, dus kinderen hebben een stem, dus er moet geluisterd worden naar de stem van kinderen ([art. 12](#)).
- Het recht op bescherming tegen geweld, mishandeling en verwaarlozing, zowel in het gezin als daarbuiten ([art. 19](#)).
- Het recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting ([art. 34](#)).
- Het recht op bescherming tegen iedere vorm van mensenhandel ([art. 35](#)).
- Het recht op passende zorg gericht op herstel en herintegratie van slachtoffers ([art. 39](#)).
- Het recht op participatie en informatie ([art. 12](#) en [art. 17](#)).
- Het recht op privacy ([art. 16](#)).

Er bestaat een aanvulling op het Kinderrechtenverdrag: [Protocol](#) inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, uit 2000. Nederland moet zich daar sinds 2005 aan houden. In dit protocol is veel aandacht voor de kwetsbaarheid van minderjarige slachtoffers in strafrechtelijke procedures. Interessant voor de mensenhandelafdeling van de politie (onderdeel van de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel - AVIM) en voor het OM in uw gemeente.

Het Kinderrechtenverdrag moet worden gevolgd en het VN-Kinderrechtencomité houdt toezicht op de naleving hiervan. Het Comité publiceerde in 2019 een [richtlijn](#) bij het protocol om kinderen beter te beschermen tegen seksuele uitbuiting in de huidige tijd. Hierin gaat het met name over dataverzameling en online ontwikkelingen zoals de rol van sociale media, grooming en online uitbuiting. Het protocol bevat verschillende maatregelen die gemeenten en professionals helpen bij zaken als bewustwording over en preventie van seksuele uitbuiting en de hulp aan slachtoffers.

Een ander aspect waar u als gemeente aandacht aan moet geven als het gaat om minderjarige slachtoffers van mensenhandel, is de woordkeuze. Het is wellicht niet het eerste waar u aan denkt, maar woorden kunnen de ellende vergroten. Zonder dat we het doorhebben of willen, maken we ons schuldig aan ‘victim blaming’ waarbij we de verantwoordelijkheid bij het slachtoffer leggen. Vragen als ‘wat had je aan?’, ‘waarom ging je met hem mee?’, of expliciete opmerkingen als ‘dat is ook wel erg naïef’, wekken de indruk dat een slachtoffer het aan zichzelf te danken heeft. Dat maakt iemand nog kwetsbaarder en leidt af van de uitbuiting en de dader. Een term als ‘loverboy’ helpt ook niet, want dat is veel te mooi voor mensenhandelaar of uitbuitter. ‘Kinderprostitutie’ is evenmin gepast. Beter benoemt u deze ernstige problematiek bij zijn naam: uitbuiting van een kind in de prostitutie. Woorden doen ertoe. De [Terminologiegids](#) voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik ondersteunt professionals in uw gemeente hun woorden bewust te kiezen. En is handig bij het nader formuleren van uw gemeentelijk beleid.

Naast en in aanvulling op het Kinderrechtenverdrag zijn er verschillende internationale en Europese verdragen, wetten en [regels](#) over mensenhandel waar seksuele uitbuiting onder valt. Kinderrechten vind je daarnaast uiteraard in nationale regelgeving, zoals de [Jeugdwet](#) en in aanwijzingen voor het Openbaar Ministerie ([OM](#)).

3. Tien tips voor kinderrechten in het gemeentelijk mensenhandelbeleid

De kinderrechten, zoals hiervoor kort beschreven, vertalen we naar de praktijk in tien tips. Suggesties die u in uw gemeentelijke beleid en praktijk kunt doorvoeren.

1. Pas de regels van het Kinderrechtenverdrag en andere (inter)nationale regelgeving en richtlijnen toe.

Kinderrechten zijn er niet voor niets zijn. Vaak zijn er bij gemeentelijk beleid verschillende belangen die strijden om voorrang, dat geldt ook bij mensenhandelbeleid. Zoals het belang van het opsporen en vervolgen van zoveel mogelijk daders, het stoppen van ondermijnende activiteiten, het veiliger maken van de gemeenschap en het helpen van slachtoffers. Het is soms lastig te bepalen welk belang voorop moet staan als belangen niet goed verenigbaar zijn met elkaar of als er onvoldoende capaciteit is vol op alle belangen in te zetten. Het Kinderrechtenverdrag vereist dat het belang van het kind vooropstaat, dit klinkt simpel maar dat is het in de praktijk soms niet. Want wie bepaalt wat het beste is voor een kind in kwestie? Betekent het dat de wens van een kind altijd de doorslag moet geven? Wat als een jongere u in vertrouwen heeft verteld wat er speelt, maar zegt dat u er niks mee mag doen? Het is iedere keer opnieuw een ontdekkingsreis te bepalen wat het belang van een specifiek kind is. Als leidraad in uw beleid en de uitvoering daarvan geeft het echter toch enig houvast.

→ Zet het belang van minderjarige slachtoffers altijd voorop in uw beleid en praktijk; sluit aan bij hun visie. Maak geen onderscheid op welke grond dan ook (zoals naar verblijfsstatus).

2. Begrijp dat minderjarigen een speciale doelgroep zijn

2.

Minderjarigen zijn een speciale doelgroep

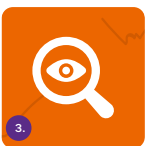
Kinderen en jongeren zijn vaak slachtoffer van mensenhandel. Dat alleen al maakt extra aandacht noodzakelijk. Daarbij is het goed te weten dat:

- minderjarigen op verschillende manieren kwetsbaarder zijn dan volwassenen;
- minderjarigen per definitie afhankelijk zijn van anderen, zoals hun ouders;
- minderjarigen nog volop in ontwikkeling zijn, bezig hun eigen identiteit te vormen, de wereld aan het ontdekken, vaak met korte termijn uitzichten;
- sommige minderjarigen behoefte hebben aan aandacht, onzeker zijn, nog niet veel ervaring hebben en verleidingen (zoals snel geld verdienen) niet goed kunnen weerstaan.

Minderjarigen die uitgebuit worden, worden of voelen zich vaak tot op het bot bedreigd of gechanteerd ('Ik vermoord je als je niet doet wat ik zeg; ik weet je zusje of je ouders te vinden'). Ook mishandeling, emotionele afhankelijkheid, alcohol, drugs of hun kwetsbare positie in het algemeen maken het voor kinderen en jongeren heel moeilijk om zelf hulp te zoeken. Zowel slachtoffers als daders van uitbuiting zijn vaak jong en vader- en slachtofferschap lopen regelmatig door elkaar.

→ Organiseer in uw beleid aparte aandacht voor minderjarigen die geconfronteerd worden met (seksuele) uitbuiting. Heb oog voor de extra kwetsbaarheid van kinderen en jongeren.

3. Weet wat het is en weet wat te doen

3.

Weet wat het is en weet wat te doen

Mensenhandel draait om het uitbuiten van een ander. Dat kan gaan om seksuele handelingen (seksuele uitbuiting), het gedwongen plegen van criminele feiten (criminele uitbuiting), arbeidsuitbuiting en zelfs om gedwongen orgaanverwijdering. De uitbuiters gebruiken dwang, zoals geweld en chantage of misbruikt de kwetsbaarheid en afhankelijkheid van het slachtoffer. Dit is een ernstige schending van mensenrechten

en van de menselijke waardigheid. Menschenhandel wordt zowel één-op-één gepleegd als in criminele samenwerkingsverbanden die misbruik maken van de legale wereld. Daarmee is het een vorm van ondermijnende criminaliteit,

die ernstige gevolgen heeft voor de slachtoffers die het betreft. Mensenhandel is strafbaar ([artikel 273f](#) Wetboek van Strafrecht, een artikel dat wordt herzien en algemeen bekend staat als ingewikkeld).

Seksuele uitbuiting van minderjarigen komt in iedere regio en gemeente voor, maar wordt heel vaak ‘gemist’. Het is belangrijk dat eenieder begrijpt wat online en offline seksuele uitbuiting behelst, hoe snel kinderen en jongeren in foute netwerken verstrikt raken en hoe lastig het is dat te ontdekken en hulp te bieden. En wat u kunt doen om wel te helpen en adequaat door te verwijzen. Dat besef kan levens redden. Eerstelijnsprofessionals zijn de ogen en oren in de gemeente: van wijkteammedewerker, leerplichtambtenaar, leraar, huisarts, loketmedewerker, jongerenwerker tot aandachtfunctionaris.

→ Zorg dat de kennis van alle eerstelijnsprofessionals in uw gemeente over uitbuiting van minderjarigen tenminste op basisniveau is. Er zijn trainingen, zoals van [CoMensha](#) en [Fier](#) (e-learning over seksuele en criminele uitbuiting voor professionals in gemeenten) die uw gemeente daarbij helpen. Want ook in uw gemeente komt uitbuiting voor. Betrek ook de specifieke kennis over kinderen en kinderrechten van [Defence for Children – ECPAT](#). Wij beantwoorden uw vragen graag.

4. Ken de signalen en kwetsbaarheden

Uit onderzoek blijkt dat kinderen en jongeren vaak slachtoffer worden van seksuele (en criminele) uitbuiting, voor zover zij al zichtbaar zijn. Uit het rapport de Nationaal Rapporteur Mensenhandel [‘Brede blik op slachtofferschap’](#) uit augustus 2022 blijkt dat het iedereen kan overkomen, maar dat sommige kinderen en jongeren een groter risico lopen slachtoffer te worden van uitbuiting. Denk aan kinderen met een licht verstandelijke beperking, jongeren die al eerder hulp kregen voor een verslaving of psychische problemen, voortijdig schoolverlaters of kinderen uit sociaaleconomisch zwakkere gezinnen. Dat is goed te weten voor het signaleren, maar ook bij het inzetten van de juiste hulp.

[Onderzoek](#) door Defence for Children laat zien dat minderjarigen die weggelopen uit een (zorg)instelling eveneens een kwetsbare groep vormen. Naar schatting van de politie gaat het om ongeveer 20.000 ‘weggelopen’

kinderen op jaarbasis, waaronder ook slachtoffers van seksuele uitbuiting (vaak met een licht verstandelijke beperking). De [signaleringstool 11VB](#) helpt gemeenten deze jongeren sneller in beeld te krijgen en te helpen.

Eveneens kwetsbaar zijn kinderen die het thuisland hebben verlaten en zonder ouders door Europa trekken ([alleenstaande minderjarige vreemdelingen](#)) die vanuit de asielopvang van het COA verdwijnen en geregistreerd worden als mob (met onbekende bestemming vertrokken). Ook meisjes met anorexia zijn kwetsbaar, zo blijkt uit [onderzoek](#) door het Centrum Kinderhandel en Mensenhandel (hierna CKM) en anderen. De meisjes komen via pro-anorexiawebsites in contact met uitbuiters die zich voordoen als coaches die hen willen helpen met afvallen. In ruil daarvoor moeten ze naaktfoto's sturen of seks hebben.

Het is belangrijk te weten waar we op moeten letten om te weten of er sprake is van uitbuiting. Er zijn signalenlijstjes, maar daar kunt u niet blind op varen. Bij jongeren is het bovendien soms lastig om 'normaal pubergedrag' te onderscheiden van signalen van uitbuiting. Professionals zeggen regelmatig dat hun intuïtie of een 'niet-pluis gevoel' heeft geholpen mensenhandel te herkennen. Goed om te weten hierbij is dat:

- uitbuiters vaak heel subtiel te werk gaan, en denken in [stereotypen](#) maakt herkennen lastiger;
- de afwezigheid van signalen niet betekent dat een jongere geen slachtoffer (of dader) is;
- slachtoffers om te overleven vaak het gedrag van de uitbuiters overnemen en daardoor niet als slachtoffer overkomen en zich evenmin zo voelen;
- jongeren die eerder seksueel geweld hebben meegemaakt, een grotere kans hebben slachtoffer van uitbuiting te worden (of zelf dader te worden);
- als er een afhankelijkheidsrelatie bestaat tussen dader en slachtoffer het voor het slachtoffer zo mogelijk nog ingewikkelder is hulp te zoeken.

Seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting lopen vaak door elkaar heen. Het CKM deed in 2022 [onderzoek](#) naar criminele uitbuiting in dertien gemeenten. Daaruit blijkt dat er sterke vermoedens zijn dat deze vorm van uitbuiting in alle gemeenten veelvuldig voorkomt en dat jongeren vaak gelijktijdig seksueel worden uitgebuit.

→ Geef in uw beleid bijzondere aandacht aan extra kwetsbare groepen minderjarigen, die mogelijk nog meer risico lopen uitgebuit te worden dan hun leeftijdsgenoten.

5. Breng uitbuiting van minderjarigen in kaart

Breng uitbuiting van minderjarigen in kaart

Het is niet eenvoudig een goed beeld te vormen van de aard en omvang van uitbuiting van kinderen en jongeren in Nederland. Dat [constateert](#) de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen al jaren. Natuurlijk heeft het ermee te maken dat uitbuiting in het verborgene plaatsvindt. De organisatie [CoMensha](#) registreert het aantal slachtoffers, maar krijgt slechts zicht op een fractie daarvan. In gemeenten ontbreekt veelal de capaciteit - of de prioriteit - om de lokale situatie rond uitbuiting inzichtelijk te maken. Terwijl dat inzicht wel noodzakelijk is om te weten welke maatregelen ingezet moeten worden en te monitoren of die effect hebben. Als u hierbij ondersteuning wilt, kunt u inventariserend onderzoek laten doen om een adequate 'startfoto' te krijgen. Dit deed het CKM met vergelijkbaar [onderzoek](#) in 2022 al in dertien gemeenten.

→ Breng in kaart waar en op welke wijze kinderen en jongeren in uw gemeente slachtoffer worden van uitbuiting. Verzamel relevante data en monitor vervolgens wat het effect is van uw aanpak van mensenhandel, in bepaalde wijken en ten aanzien van specifieke doelgroepen.

6. Organiseer adequate hulp voor minderjarige slachtoffers

Organiseer hulp voor minderjarige slachtoffers

Als een meisje of jongen slachtoffer is van uitbuiting is het voor hulpverleners vaak lastig dat te herkennen. Velen zien alleen het bovenliggende probleemgedrag. Als de triage niet adequaat is worden slachtoffers in de praktijk vaak jarenlang doorverwezen van lokale of regionale hulpverlener naar hulpverlener. Doorgaans wordt dan steeds ander probleemgedrag behandeld, maar krijgen de jongeren niet de gespecialiseerde hulp die nodig is. Dat vergroot de schade. Als ze geen behandeling en begeleiding voor het trauma krijgen, verliezen ze onnodig jaren van hun leven en worden ze vaak opnieuw slachtoffer van mensenhandel. Het vergt gespecialiseerde en integrale hulp om uit een uitbuitingssituatie los te weken, complexe ervaringen te verwerken en opnieuw te leren leven.

Hulpverleners moeten slachtoffers als compleet persoon benaderen en het gehele (familie)systeem betrekken. Ook moet de juiste behandeling voor en

zo nodig ná het 18de jaar doorlopen en op elkaar aansluiten, zoals in [Help!, ook na mijn 18de](#) wordt beschreven. Slachtoffers moeten op een veilige plek kunnen herstellen. Goed weten hoe deze meisjes en jongens beschermd moeten worden vereist kennis en ervaring: uitbuiters schrikken nergens voor terug als ze hun handelswaar dreigen te verliezen en de angst bij slachtoffers daarvoor is levensgroot. Ook de nazorg voor slachtoffers is belangrijk, want ‘het trauma loopt met je mee’, aldus een ervaringsdeskundige. Het kan ook na verloop van tijd opspelen en dan is goede hulpverlening cruciaal.

De vereiste expertise op alle bovengenoemde onderdelen is niet overal lokaal of regionaal beschikbaar en te organiseren. Dat hoeft ook niet, want er zijn landelijke behandel- en expertisecentra die hierin gespecialiseerd zijn, zoals [Fier](#) en [Sterk Huis](#).

Aanbevelingen van ervaringsdeskundigen over hulp aan slachtoffers:

- Wees laagdrempelig; zet uw deur iedere week opnieuw open.
- Bied erkenning voor wat er is gebeurd en dat het lastig is iemand te vertrouwen.
- Zorg voor echt contact, echte aandacht, echt zien waar het slachtoffer behoefte aan heeft. Expertise mag niet belemmeren, zeg liever dat u het ook niet weet en zoek samen naar mogelijkheden.
- Vertrouwen; iemand die er voor het slachtoffer is en die niet loslaat.
- Maak het slachtoffer bewust van het feit dat alles voor haar wordt bepaald door de uitbouter, ook al denkt ze misschien dat zij de regie heeft.
- Laat de vertrouwensrelatie nooit in de weg staan van hulp; pak door als u ziet dat er iets niet in de haak is.
- Maak geen afspraken die u niet kunt nakomen.
- Lever maatwerk.
- Let op uw woordkeuze.
- Leg goed vast waarom u handelt en hoe u dat doet; AVG-regels mogen hulp niet belemmeren.
- Maak duidelijk waar slachtoffers terecht kunnen als ze hun verhaal alleen anoniem willen vertellen.

Ervaringsdeskundigen van [Platform HOPE](#) kunnen in gesprek gaan om hierin adviezen te delen.

→ Organiseer een goede triage in uw gemeente of regio waarbij minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting meteen worden doorverwezen naar een landelijk expertisecentrum met kennis en ervaring op dit gebied. Het Landelijk Transitie Arrangement Jeugd ([LTA](#)) biedt gemeenten hiervoor de mogelijkheid.

7. Organiseer de juiste hulp voor minderjarige daders

Helaas blijken jongeren ook regelmatig dader te worden van uitbuiting. [Onderzoek](#) laat zien dat een derde van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting jonger is dan 23 jaar. Ruim een derde van deze jongeren blijkt bovendien binnen twee jaar opnieuw in de fout te gaan. Dat zijn zowel jongens als meisjes en er komt steeds 'jonge aanwas' bij. Voor jonge daders bestaat doorgaans geen specifiek

resocialisatieprogramma en toezicht traject. Of perspectief op werk en een betere toekomst, naast het stellen van grenzen. Terwijl we weten dat:

- zowel daders als slachtoffers soms onder druk dadergedrag vertonen;
- veel jeugdige daders in hun jeugd zelf te maken hebben gehad met (seksueel) geweld;
- veel jeugdige daders eerst slachtoffer zijn van uitbuiting of zelfs tijdens hun ouderschap tegelijkertijd nog slachtoffer van uitbuiting zijn;
- in sommige milieus daders die gepakt worden voor mensenhandel hun status verhogen als ze in de gevangenis komen.

→ Doorbreek de geweldcirkel waarbij jongeren (bij herhaling) anderen uitbuiten en realiseer de juiste hulp en ondersteuning voor deze groep, in uw gemeente of regio.

8. Werk goed samen voor een goede kans van slagen

Er zijn veel schakels nodig om te zien dat een jongere wordt uitgebuit, om een meisje of jongen uit een uitbuitingssituatie te halen en hulp te vinden, om daders op te sporen en te vervolgen en te voorkomen dat ze opnieuw het verkeerde pad kiezen. De directe omgeving is dan allereerst belangrijk: ouders, school, werk, huisarts, sportclub. Maar ook maatschappelijk werk, GGD, zorginstellingen of jongerenwerk.

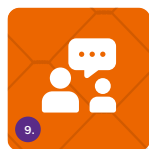
En vervolgens zijn de deskundigen, zoals de zorgcoördinator mensenhandel,

de cruciale spil in deze samenwerking. In veel gemeenten is nog onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is bij seksuele uitbuiting van kinderen en jongeren en vaak is de meldroute niet voor iedereen kraakhelder. Dat helpt niet. Enkele suggesties om dit te verbeteren:

- Breng helder in kaart welke overlegvormen er in uw gemeente of regio zijn rond uitbuiting, wie welke rol heeft en maak duidelijk wie wanneer in actie moet komen: een routekaart met communicatielijnen.
- Gebruik de [Meldcode](#) huiselijk geweld en kindermishandeling (5 stappen).
- Neem bij vermoedens van uitbuiting altijd contact op met de [zorgcoördinator mensenhandel](#) in de regio. Dat kan voor een melding, maar ook voor advies over een (anonieme) casus.
- Schakel zo nodig [Veilig Thuis](#) of het [Centrum Seksueel Geweld](#) in.
- Bel in urgente situaties 112 in of benader de mensenhandel experts van de politie ([AVIM](#)).
- Wijs kinderen en jongeren op de [Chat met Fier](#) als ze hun verhaal eerst alleen nog anoniem willen vertellen of advies willen krijgen.
- Breng fragmentarische informatie bij elkaar om zo een totaalbeeld te krijgen; oordeel niet en laat niet los; check met collega's.
- Regel in uw beleid dat [ouders](#) betrokken worden, afhankelijk van hun rol in de uitbuiting.
- Werk samen met andere gemeenten in uw regio en daarbuiten, mensenhandel houdt zich niet aan gemeentegrenzen.

→ Werk integraal, domein overstijgend en intensief samen in beleid én praktijk van de aanpak van mensenhandel. Maak duidelijk wie in uw gemeente en regio verantwoordelijk is en welke meldroute gevolgd moet worden in geval van seksuele uitbuiting van een kind of jongere. Uitgangspunt is dat elk signaal (laagdrempelig) wordt gedeeld op de juiste plek terecht komt.

9. Betrek kinderen, jongeren en ervaringsdeskundigen

Betrek kinderen, jongeren
en ervaringsdeskundigen

Bij het formuleren en uitvoeren van mensenhandelbeleid spelen de rechten en meningen van minderjarigen een belangrijke rol. Maak, om ook in uw gemeente, en rond dit thema, kinder- en jongerenparticipatie op een zinvolle manier te organiseren, gebruik van de goede [voorbeelden](#) uit andere gemeenten. Hoe u het ook organiseert, geef kinderen een stem en betrek kinderen,

jongeren en ervaringsdeskundigen zelf actief (en niet eenmalig) bij iedere stap van uw mensenhandelbeleid en de uitvoering daarvan. Leden van Platform HOPE zetten zich in bij diverse organisaties met betrekking tot de aanpak van mensenhandel.

→ Organiseer zinvolle kinder- en jongerenparticipatie in uw gemeente over mensenhandel en seksuele uitbuiting in het bijzonder.

10. Voorkom mensenhandel, dat is de beste bestrijding

De aanpak van mensenhandel doet u er als gemeente niet 'even bij', het is een ingewikkeld probleem en al helemaal als het minderjarigen betreft. Toch zijn er manieren waarop u als gemeente kinderen en jongeren beter kunt behoeden tegen uitbuiting. Enkele voorbeelden:

- Ondersteun gezinnen met multi-problematiek (zoals armoede, relatie- of verslavingsproblemen).
- Bied aandacht, grenzen en perspectief voor kinderen en jongeren in de gemeente, het programma [Preventie met gezag](#) voor 15 gemeenten is daar een voorbeeld van.
- Verbeter het zicht op het welzijn van jongeren, zoals via vertrouwenspersonen op school of in de wijk.
- Organiseer participatie van kinderen en jongeren, laat hen meedenken over wat wel en niet werkt (zie ook 9).
- Geef goede voorlichting aan kinderen en jongeren op school over seksualiteit, on- en offline uitbuiting en de mogelijkheden om (anoniem) hun verhaal te vertellen of hulp te zoeken (zoals de [Kindertelefoon](#) of de [Chat met Fier](#)).
- Betrek andere sectoren zoals woningbouw, hotelwezen en zorgorganisaties bij uw aanpak.

→ Bepaal welke maatregelen in uw gemeente nodig zijn om mensenhandel van minderjarigen te voorkomen.

Voor vragen of adviestrajecten op maat kunt u contact opnemen met Defence for Children - info@defenceforchildren.nl

Colofon

Geen plaats voor mensenhandel, wel voor kinderrechten

Tien tips voor de aanpak van uitbuiting van minderjarigen in uw gemeente

© 2023. Defence for Children

Deze gids is tot stand gekomen op basis van contacten met verschillende gemeenten in de periode 2019 tot 2023 en in vervolg op de publicatie *'Help!, ook na mijn 18de'*.

Auteurs

Karin Kloosterboer

Joost van Ballegooijen

Disclaimer

Aan de informatie en afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks de voortdurende zorg en aandacht die zijn besteed aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geeft de uitgever geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

Fotografie | Shutterstock

Ontwerp | Designink

Contact

Defence for Children

Hooglandse Kerkgracht 17-G

2301 EC Leiden

Nederland

Telefoon: +31 (0)71 516 09 80

E-mail: info@defenceforchildren.nl

www.defenceforchildren.nl